

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 31. maja 1901.

Politični oddelek.

Pametna beseda.

Češki poslanec dr. Herold, jeden najvplivnejših in najuglednejših voditeljev češke državnozborske delegacije, je imel v soboto v Pragi veleznanimiv govor o sredstvih in smotrih češke politike. V njegovem govoru je toliko tudi za nas Slovence uvaževanja vrednih mislij, da se nam zdi primerno, podati vsaj kratek ekscerpt iz tega govora.

Narodu je po tem govoru dr. Heroldu potreba pred vsem politične moči. Ta moč sestoji na jedni strani v množini kulturnih in gospodarskih sil, na drugi strani pa iz narodnega vpliva na zakonodajo, na upravo in sploh na razvoj države. Vsled tega mora biti politika na vsak način aktivna, a raztezati se mora na vse politične strani, ki so v zvezi s politično močjo. Od tod stremjenje po kulturnih zavodih. Vsak kulturni zavod je orožje za doseganje novih ciljev. Takisto je tudi jezikovni boj važen, ker čim bolj se razširi območje in veljava jezika, toliko bolj se razširi narodova moč.

Vse gibanje mora sloneti na trdni gospodarski podlagi. Ob veličini gospodarskega življenja ne zadošča več samopomoč pojedinca ali razredov. Politična smer naroda mora iti za tem, da se sredstva države pritegnejo v gospodarsko oskrbljenje naroda.

Ako je torej narodu za doseg zmage potrebna politična moč in ako je ta odvisna od množine kulturnih, narodnih in gospodarskih sil, potem so tudi dane direktive za sedanjo češko politiko.

Treba je z vsemi sredstvi povzdigovati vpliv naroda na državno upravo. To je toliko bolj potrebno, ker se moč pangermanske ideje, ki je zmagala pri Sadovi in Sedanu, diplomatiškim potom ne oslabi in ne odpravi s sveta. Tendence, gojene od generacij, prodirajo, naj že to hočemo ali nočemo.

Te tendence pomenijo trajno veliko nevarnost in zato zahteva samoohrana, da stremimo po taki politični moči, ki bo v stanu, odpraviti to nevarnost. Uporabiti je vse, da se vse pridobi, da ne bi kdaj vsega izgubili. Zato mora biti naša politiška taktika tako urejena, da pomnožimo množino obrambnih sredstev. To je mogoče samo potem praktiške politike, vse drugo treba podrejati vzvišenim ciljem naroda.

Dejanstvena politika v bližnjem času mora biti politika aktivnosti in dela. Parlamentarno delovanje bodi naperjeno na to, da se povsodi pridobi prostora za razvoj kulturnih, narodnih in gospodarskih sil. Tako delovanje je prodirajoče. Razunemanje strasti je le razdraževalno sredstvo, zadostuje pa samo za trenotek. Manj se je treba pritoževati zaradi krivic, toliko več pa treba delati, da se krivice odpravijo. Vse politiške korake morajo voditi temeljne ideje, ne pa hipna navdajanja. Politiško izobrazbo naroda treba povzdigniti iz globin fraze na trdno višino trajnega prepričanja in dela.

Politiško delovanje narodovih zastopnikov mora biti snovanje in delovanje, to pa zahteva višjo politiško inteligenco. Poslanci morejo povzdigniti politiški pomen in vpliv naroda le po visoki inteligenci in koristonosnem pravem delu. Bolj nego kdaj je danes treba rabulistiko in prazno demagogstvo izključiti iz parlamenta. Cilji naroda so jasni: doseči jih pa moremo le po skupnem delovanju vseh. Cepljenje v frakcije je nesreča. Razvrščanje v politiške sloje z gospodarsko podlago je še več, je nevarnost.

Treba je, da se naša bojna sredstva pomlade in oplemene. Ne smemo jih torej izrabljati v mejsebojnem boju. Čim so idealni cilji vsem enaki, je možno materialne po mejsebojnem varovati in vzravnati. Dolžnost svobodomiselne stranke je, da izvede koncentracijo vseh resnih mož, ki predstavljajo delavno silo naroda v vseh slojih.

Najbližja bodočnost poda nasprotnikom imponujočo sliko zjedinjenega naroda. V dobi splošnega razcepljenja,

ko se zametavajo vse politiške tradicije, bi narod, ki ga vodi delo, inteligenca, razum in vroča ljubezen do domovine, narod, ki je zjedinjen, pomenjal politiško potenco, ki bi imela velik vpliv na usodo naše monarhije.

Združimo se vsi za dosego politične moči in vpliva za naš narod in potem bo vsakdo mogel reči o sebi, da služi narodu in le narodu, čigar blaginja in sreča mora ostati najvišje, po čemer stremimo.

Politični pregled.

Državni zbor. — Poslanska zbornica je minoli teden rešila v drugem branju važno predlogo o investicijah. Pri ti priliki sta govorila poslanca dr. Ferjančič in Pogačnik o lokalnih železnicah na Kranjskem. Takisto se je v minolem tednu rešila predloga zastran uredb delavnika v premogokopih. Preminjevalni nasveti so bili vsi odklonjeni in sprejet vladni načrt. V sredo se je poslanska zbornica začela baviti s predlogo o vodnih stavbah na Češkem, paralelno s to razpravo pa se bo vršila razprava o budgetnem provizoriju.

Deželni zbori so sklicani na dan 18. junija. Zasedanje bo trajalo samo 4 ali 5 tednov, potem pa se bo pretrgalo in se nadaljevalo meseca septembra. Volitve za one deželne zборе, katerim poteče letos šestletna doba, bi se po teh dispozicijah vršile meseca novembra.

Cesar na Češkem. — Program za cesarjevo potovanje na Češko je definitivno določen. Cesar odpotuje z Dunaja dne 12. junija in se vrne dne 19. junija.

Češki glasovi o vodnih potih. — V čeških strankah se jako cepijo glasovi o uravnavi čeških voda in osobito o novo projektovanih vodnih cestah. Čeravno poslednje v istem obsegu, kakor so projektovani, najbrže ne pridejo do izpeljave, to pa iz jedinega vzroka, ker bi to delo povzročilo neznosnih bremen, naloženih na rame davkoplačevalcev, je vendar zanimivo čuti razne glasove čeških merodajnih mož ki so za blagor češkega naroda, kateri pa so proti temu. Tako je na pr. princ Karol Schwarzenberg zavzel odločno stališče proti zgradbi kanalov, kateri bi vezali takorekoč severno in jadransko morje mej Stettinom in Reko skozi Šlezijo, Češko, Dolenje Avstrijsko in Hrvatsko in katera vodna zveza bi bila le v korist Nemcem in Madjarom, a v veliko škodo avstrijskim Slovanom. Zaradi tega so neki izvestni „češki“ krogi uprizorili pravcato gonjo proti princu Schwarzenbergu in češkemu konservativnemu veleposestvu. Nasproti temu pa mu izrekajo simpatije vsi pravi češki rodoljubi. V Budjejevicah izhajajoči list „Jihočeske Listy“ so mu izrekli javno zahvalo in zaupanje. Temu listu je poslal Schwarzenberg svojo zahvalo in je pri tem z nova pojasnil svoje stališče v tej zadevi. Dejal je, da odločno ugovarja trditvi, da bi on hotel zavirati veliko delo uravnave čeških voda, ko bi to storil, bil bi nespameten in bi delal proti češkim interesom. On hoče pospeševati to veliko delo, a želi, da se najprej poskrbi za plovbo in kanalizacijo domačih voda, posebno Labe in Vltave do Budjejevic, ter da se uravnajo iste tako, da bodo služile domačim koristim. Po dovršitvi tega dela, ki je predpogoj dobrega funkcioniranja kanalov, želi, da se le ti zgrade tako, da bodo služili domačim razmeram, ne pa kot prevozno sredstvo za tuje blago. S tem pojasnilom je princ Schwarzenberg dokazal, da se protivi velenškim in velemadžarskim stremljenjem, ki hočejo s pomočjo avstrijskega davkoplačevalca — po največ Slovana — dobiti novo sredstvo za svojo politiko, ter da je njemu — Schwarzenbergu — v prvi vrsti pri srcu korist lastnega naroda. Oni pa, ki ga radi tega napadajo, so le pokazali, da stojijo v službi velikonemške politike.

Davščina na žganje v gosposki zbornici. — V soboto je gosposka zbornica sprejela v vseh treh branjih povišanje davščine na žganje in sicer nespremenjen, kakoršnega je vlada predlagala. Odbila je torej premembo Turnherrovo, katero je vsprejela poslanska zbornica. Zadeva pride torej zopet pred poslansko zbornico v jedni prihodnjih sej.

Razmere na Kitajskem. — Že zadnjič smo poročali, da je kitajski cesar sporočil zastopnikom vevlasti, da se ne vrne prej v Pekin, dokler mesto ni izpraznjeno Evropejcev. Isti čas pa je grof Waldersee dal sporočiti kitajskemu cesarju, da se mejnarodne čete ne umaknejo prej iz Pekina, dokler se ne vrne cesar in ga sprejme v avdijenci. Grof Waldersee ima po naročilu svojega cesarja baje nekaj zelo važnega sporočiti kitajskemu cesarju, to pa le osebno radi tega pa naj bi čakale vse mejnarodne čete v Pekinu. To bi pa utegnulo dolgo trajati. Združenih čet ostane na Kitajskem še 12 500 mož za varstvo poslaništev in železnic. Boksarji so na Kitajskem tista „črna vojska“, ki se ne da ugnati, marveč ki vprizarja tu in tam novih nemirov. Ti ustaši dobivajo svoje skrite podpore in navodila ali od strani raznih Evropejcem sovražnih mandarinov (podkraljev), boječih se za svoj sijaj in nadoblast, ako bi na Kitajskem odzvonilo domačemu absolutizmu in bi se uvedli evropski odnošaji, ali pa tudi od agentov izvenkitajskih vlad ali špekulantov, ki upajo ribariti v splošni zmešnjavi, ki jo povzročajo dogodki. Radi tega se pojavijo boksarji vedno iznova na krajih, kjer je že zavladal mir. V nekem okraju v bližini mesta Paotingfu, kjer so nedavno imeli v rokah upravo Francije, a so isto izročili generalu Liu, so se pojavili novi nemiri boksarjev. Liu je s svojimi vojniki zasledoval ustaše, a so se mu venderle uprli. Močne ustaške čete so pri Anpingu, proti katerim je nastopilo 2500 mož redne kitajske vojske in 1500 Francozov pod generalom Brailoudom. Ker se je bati, da uderejo boksarji tudi v Paotinfu, v Tientsin in razne druge kraje, so se od strani mejnarodnih čet že storile priprave, da se odbijejo napadi boksarjev. Odkar se je zaznalo, da mejnarodne čete zapuste Kitajsko, so se boksarji z nova oglasili in kateri ne bodo prej nehali, da iztrebijo iz Kitajske vse Evropejce, ker tako hočejo mandaringi in morda tudi kitajski dvor sam, ki nad vse sovraži Evropejce.

Vojna v južni Afriki. — Mej angleško vlado in vrhovnim poveljnikom v južni Afriki je prišlo do spora in je čuti glasov, da zapusti Kitchener svoje mesto in se vrne na Angleško ali pojde celo v pokoj. Vzroki temu dogodku so baje različni. Viri govore, da lord Kitchener zahteva dvoje: ali da se mu pošlje toliko novega sposobnega vojaštva, da zamore hitro narediti konec vojni ali pa da se pusti Burom popolna neodvisnost, ker tega cincanja je Kitchener že do grla sit, zlasti radi tega, ker sprevidi, da s svojimi bolnimi in demoralizovanimi četami junaškim, za svobodo in domovino se borečim Burom ne more biti kos, marveč da utegne istim danes ali jutri podleči. Ker pa angleška vlada prvi zahtevi ne more ugoditi, ker vojaštva nima, drugi pa noče, ker jej brani sebičnost, radi tega utegne Kitchenerja kmalu nadomestiti kak novi vrhovni poveljnik. Preko Kapa se poroča, da je ondi v gorovju Zuur zbranih mnogo novih čet, ki se organizujejo in vežbajo pod vodstvom Kruitzingerja in Gooringerja. S temi četami namerava Dewet operirati proti Oranje, katero mejo so že prekoračili kapski prostovoljci, da se vržejo proti Angležem. Glasom najnovejših poročil se je Angležem posrečilo to prodiranje ustaviti. Z druge strani pa se poroča, da so Buri Angleže dne 2. maja blizu Pretorije popolnoma porazili. 49 Angležev je bilo ubitih, 150 ranjenih, 600 ujetih.